

ומכח קושיה זו מביאה הגמרא תירוץ אחר.

אלא, אי אמר רב יהודה הכי, שיש זיקה, ולא היה אומר "שומרת יבם שמתה אסור באמה", **היה אמינא** שאסורה אם היבמה רק מחיים של היבמה, אבל לאחר מיתה של היבמה פקעה לה זיקה, ואמה מותרת.

קא משמע לן דזיקה בכדי, כלי יבום או חליצה של צרתה — לא פקעה.

לימא מסייע ליה לרב יהודה מהמשנה לקמן [מט א]:

יבמתו שמתה — מותר באחותה.

ומשמע שרק באחותה, איך, הוא מותר, בדומה לאשתו שמתה, שמותר באחותה.

אבל באמה — לא! כי יש זיקה.

ודחינן: הוא הדין דאפילו באמה הוא אסור.

ואידי דתנא רישא אשתו שמתה — מותר באחותה.

שדוקא באחותה הוא מותר, אבל באמה, לא.

דהויא לה חמותו אפילו לאחר מות אשתו איסורא דאורייתא.

תנא נמי סיפא מותר באחותה, אך הוא הדין באמה.

מתיב רב הונא בר חייא ממשנתנו, ששינו בה:

עשה בה האח השני מאמר ביבמה שנפלה מהאח הראשון, שלא היה בעולמו של האח השלישי, ומת האח השני, ונופלות עתה לפני

האח השלישי אשת אחיו הראשון שלא היה בעולמו, ואשת השני שהיא צרתה של אשת הראשון מהמאמר שעשה בה השני.

הרי היבמה השניה, אשתו של השני — חולצת, כי מן התורה אין היא צרת ערוה של אשת אחיו שלא היה בעולמו, ולא מתייבמת משום שהיא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו, במאמר דרבנן.

ומדייק רב הונא בר חייא: **טעמא דעבד בה** השני מאמר באשת הראשון, לכן אין אשתו של השני מתייבמת, לפי שהיא צרת ערוה של אשת אחיו שלא היה בעולמו, במאמר דרבנן.

הא לא עבד בה השני מאמר, באשת הראשון, ומת, הרי אשתו של השני הנקראת "שניה" — נמי יבומי מייבמה!

לפי שאין היא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו.

ואי אמרת "יש זיקה" לאסור קרובותיה של היבמה, האיך היא מתייבמת כשלא עשה בה השני מאמר?

והרי הויא לה, אשתו של השני, "צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו — בזיקה!"

שהרי אשת הראשון, שהיא "אשת אחיו שלא היה בעולמו" של השלישי, היתה זקוקה לבעלה של השניה, ונעשו בכך צרות, מדרבנן, למאן דאמר "יש זיקה", להחשיב את היבמה כאילו היא ארוסתו של היבם.

אמר רבה: הוא הדין דאף על גב דלא עבד בה השני מאמר — שניה מחליק חליצה, יבומי לא מייבמה.

לפי שאכן מכח זיקתה של "אשת אחיו שלא היה בעולמו" אל האח השני, נעשית אשתו של השני "צרת ערוה" שלה, ואסורה להתייבם לאח השלישי.

והא דקתני במשנתנו "עשה בה השני מאמר", הוא כדי לאפוקי, להוציא ולשלול משיטת בית שמאי.

דאמרי בית שמאי: מאמר שעושה היבם קידושי כסף ביבמתו קונה את היבמה קנין גמור, מן התורה. ולפיהם נעשית אשת השני צרת ערוה מן התורה של אשת אחיו שלא היה בעולמו, ופטורה אף מן החליצה.

לכן קא משמע לן משנתנו, שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור, אלא רק מדרבנן. ולכן, אפילו אם עשה בה השני מאמר, צריכה אשתו של השני חליצה.

אך הוא הדין אם לא עשה בה מאמר, הרי אשתו של השני, חולצת ולא מתייבמת, משום שהיא "צרת ערוה אשת אחיו שלא היה בעולמו, בזיקה" — למאן דאמר יש זיקה!

איתביה אבבי לרבה מהברייתא [לקמן יט א]:

דתניא: שני אחין שהיו בעולם אחד. ומת אחד מהן בלא ולד. ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו.

ולא הספיק האח השני לעשות בה מאמר, עד שנולד לו אח [שלישין], שלא היה בעולמו של הראשון, ומת האח השני, מבלי שיעשה בה מאמר —

הראשונה, שנפלה מאחיו שלא היה בעולמו

— יוצאה בלי חליצה משום ערוה אשת אחיו שלא היה בעולמו.

ושניה, אשתו של השני — או חולצת או מתייבמת!

ואי אמרת יש זיקה, כיצד השניה מתייבמת?

והרי הוויא לה השניה "צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו, בזיקה"! וכיצד היא מתייבמת!?

אמר ליה רבה לאבבי: הא, ברייתא זו מני, בשיטת מי היא? — בשיטת רבי מאיר היא, דאמר: אין זיקה.

אבל למאן דאמר יש זיקה, היא אכן חולצת ולא מתייבמת.

לקמן נחלקו רב פפא ורבי אושעיא אם "זיקה ככנוסה". ומביאה הגמרא לקמן ראייה לרב פפא, הסובר שזיקה לאו ככנוסה, מברייתא זו, שבסופה נאמר "דברי רבי מאיר".

והניחה עתה הגמרא, שרבי מאיר סובר שאין זיקה כלל לאסור את קרובות היבמה.

ולפיכך תמה אבבי על תירוצו של רבה: ומי סבירא ליה לרבי מאיר ש"אין זיקה"?

והתנן לקמן [כו א] בסתם משנה, ללא חולק, והיא שיטת רבי מאיר: ארבעה אחים, שנים מהן נשואים שתי אחיות, ומתו שני האחים הנשואין האחיות — הרי אלו שתי האחיות חולצות ולא מתייבמות, היות וכל אחת היא "אחות זקוקתו".

ואי סלקא דעתך שפבר רבי מאיר "אין

זיקה" — מדוע לדעתו אינן מתייבמות שתייהן?! ?

והקשה אב"י: ואי סבר רבי מאיר שאין זיקה — תיבטל מצות יבמין!

והרי הני שתי אחיות מתרי בתי, משני בתים של שני אחים קאתיין, הן באות, ואין הן באות מבית אחד שלא יוכלו לייבם את שתייהן.

ולא שיש קשר בין זיקה לביטול מצות יבמין.

ואם כן, האי אח לייבם חדא אחות, והאי אח לייבם חדא אחות.

אלא כיון ששמענו שכך סובר רבן גמליאל את שני הדברים: אין זיקה, ומותר לבטל מצות יבמין — מדוע שלא יסבור גם רבי מאיר כמותו?! ?

שהרי לדעת רבי מאיר אין איסור לקחת את אחות זקוקתו!

דהא רבן גמלאל אמר "אין זיקה", ו"מותר לבטל מצות יבמין"!

אלא בהכרח שסבר רבי מאיר "יש זיקה".

דתנן לקמן במשנה [קט א]:

ואם כן יש סתירה לדבריו בכרייתא לעיל, שקסבר אין זיקה.

שני אחים שהיו נשואים שתי אחיות, והיתה אחת גדולה, הנשואה לאח מן התורה, והשניה היתה קטנה שהשיארה אמה ואחיה, שנשואיה אינם אלא מדרבנן.

אמר ליה רבה: לעולם סבר רבי מאיר אין זיקה!

ומת בעלה של גדולה, ונפלה אשתו הגדולה לפני האח שנשוי את אחותה הקטנה, בנשואין מדרבנן.

ומה שחייב לחלוץ לשתי האחיות זה לא מחמת האיסור של אחות זקוקתו, אלא משום דקסבר רבי מאיר שאסור לבטל מצות יבמין, ומחמת כן אסר לייבם את שתייהן:

ואסור לאח הזה לייבם אותה, למרות שהיא יבמתו מן התורה ואילו נשואי אשתו הקטנה הם רק מדרבנן, הואיל והיא אחות אשתו, מדרבנן.

דדלמא אדמייבם, שמא עד שאח אחד ייבם את האחיות האחת, יעבור פרק זמן ממושך עד שייבמנה, ולאחר שייבמנה מיית אידך, ימות האח השני לפני שיספיק לייבם את האחיות השניה.

ונחלקו בדבר רבי אליעזר ורבן גמליאל.

לדעת רבי אליעזר יש זיקה, והאחות הגדולה הנופלת לפניו, והזקוקה לו מן התורה, אוסרת בכך עליו את אשתו הקטנה, כיון שהיא נהיית אסורה משום "אחות זקוקתו".

ואז, לא תוכל האחיות השניה להתייבם, שהרי היא אחות אשתו. והיא אף תצא בלא חליצה כדין יבמה שהיא ערוה על היבם. וקא בטלת מצות יבמין של האחיות השניה.

ומעתה הוא אסור גם באשתו וגם ביבמתו.

ולכן תיקנו לחלוץ לשתייהן, ואפילו אח אחד יכול לחלוץ לשתייהן!

לכן, מלמדים את אשתו הקטנה שתמאן בו, ותעקור את נישואיה אליו למפרע, ואז יכול לייבם את אחותה הגדולה.

רבן גמליאל אומר: אין זיקה. ואין אשתו הקטנה נאסרת משום אחות זקוקתו. וכיון שאינה נאסרת אשתו הקטנה, אין צורך ללמד אותה למאן בו.

אלא, **אם מאנה בו** — **מאנה**, ומותר לו אז לייבם את אחותה הגדולה.

ואם לא מאנה בו — הרי היא עצמה מותרת לו, ואילו היבמה הגדולה **תמתין עד שתגדיל** הקטנה, ויהיו נישואיה נשואין מן התורה.

ואז, **תצא** היבמה הלזו **משום** ערות **אחות אשה**, בלא יבום ובלא חליצה!

והיינו, שסובר רבן גמליאל שאין זיקה, ולכן מותר היבם באשתו הקטנה, ומותר לבטל מצות יבמין. ולכן אין מלמדים אותה שתמאן, אלא יכול לשאת אותה בנשואין דאורייתא כשתגדל, ותבטל מצות יבום של אחותה הגדולה.

ואם כן, מדוע שלא יסבור רבי מאיר כרבן גמליאל, שאפשר לבטל מצות יבמין.

אמר ליה רבה: וכי **מדרבן גמליאל אדרבי מאיר קרמית?** וכי צריך רבי מאיר הסובר כרבן גמליאל שאין זיקה, צריך לסבור כרבן גמליאל בכל דבר, גם שמותר לבטל מצות יבמין!?

אמר ליה אביי: **לא**. אלא **הכי קאמרינן:**

וכי יתכן שתהיה המחלוקת ביניהם כה קיצונית עד שרבי מאיר חייש אפילו לספיקא

של ביטול מצות יבמין, שאמר בשתי אחיות הנופלות משני אחים שיחלוץ לשתייהן, שמא ימות אחד מהאחים ולא תתקיים מצות יבמין.

ואילו **לרבן גמליאל**, אפילו **לודאי** ביטול מצות יבמים **לא חייש!**

שהרי התיר לו לשאת את אשתו הקטנה כשתגדל, ותצא אחותה משום אחות אשה, ויבטל מצות יבמים בידים.

ודחה רבה: אין זו מחלוקת קיצונית, אלא עקרונית, האם אסור לבטל מצות יבמין, או מותר לבטלה.

ולכן, **דלמא מאן דלא חייש** לבטול מצות יבמין [רבן גמליאל], אפילו **לודאי** ביטול **לא חייש**.

ואילו **מאן דחייש** לביטול מצות יבמין [רבי מאיר] — אפילו **לספיקא חייש**.

אמר ליה אביי לרב יוסף: הא **דרב יהודה** שאמר יש זיקה, ואסור היבם בקרובות אשתו גם אחר מותה — **דשמואל היא!**

משמואל רבו שמעה רב יהודה, ולא מרב, שגם הוא היה רבו של רב יהודה.

דתנן: שומרת יבם, שקדש אחיו [דהיינו, יח-ב אחד האחים] את אחותה של היבמה. ומעתה, נעשית עליו יבמתו ערוה של אחות אשה, ושוב אין היא זקוקה לו עוד, שהרי אין זיקה לערוה.

ונמצא, שמעתה, אחותה של היבמה שקידש לו לאשה, אינה עוד "אחות זקוקתו":

משום רבי יהודה **בן בתירה אמרו:** בכל